KÜRESEL DÜNYADA ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE GÜVENLİK ALGISI

Editörler:
Prof. Dr. Hayati Aktaş
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan İzol
Dr. Cihan Daban

nobel bilimsel

KÜRESEL DÜNYADA ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE GÜVENLİK ALGISI

Editörler: Prof. Dr. Hayati Aktaş -
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan İzol - Dr. Cihan Daban

Yayın No.: 1102
ISBN: 978-625-433-563-1
E-ISBN: 978-625-433-564-8
Basım Sayısı: 1. Basım, Ağustos 2022

© Copyright 2022, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Alan Editörü: Sadık Küçükakman -sadik@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Erkan Uslu -erkan@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı Sorumlusu: Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Aktaş, Hayati., İzol, Ramazan., Daban, Cihan.
Küresel Dünyada Uluslararası Örgütler ve Güvenlik Algısı
1. Basım, XIV + 400 s., 13,5x21,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-433-563-1
E-ISBN: 978-625-433-564-8
1. Uluslararası Örgütler 2. Güvenlik 3. Siber Güvenlik

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77
Faks: 0 312 278 21 65
Sipariş: siparis@nobelyayin.com
E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Kika, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Odak, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

Baskı ve Cilt

Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi
Sertifika No.: 46519
Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

BÖLÜM YAZARLARI

Bölüm 1
ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE GÜVENLİK ÜZERİNE TARİHSEL VE NEDENSEL BİR ANALİZ

Prof. Dr. Hayati Aktaş - Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, hayatko@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-8474-8590

Bölüm 2
ULUSLARARASI SİSTEMİN DÖNÜŞÜMÜNDE SİBER GÜVENLİK VE SİBER TERÖRİZMİN TARTIŞILMASI

Doç. Dr. Vahit Güntay - Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, vahit.guntay@ktu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0645-8023

Bölüm 3
UZAY GÜVENLİĞİ MESELESİ VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN ROLÜ

Arş. Gör. Aybüke İnan Şimşek - Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, aybukeinan@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4684-380X

Doç. Dr. Senem Atvur - Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, senematvur@akdeniz.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3616-1749

Bölüm 4
ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE GÜVENLİĞİN GÜNDEMİ: ASKERİ VE ÇEVRESEL SEKTÖRLER BAĞLAMINDA BİR ANALİZ

İsmail Utku Cantürk - Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, utkcntrk@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-3575-6468

Doç. Dr. Ceren Uysal Oğuz - Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, cuysaloguz@akdeniz.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7342-0362

Bölüm 5
TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BARIŞ VE GÜVENLİĞE BAKIŞI

Bahar Köse - 100/2000 YÖK Doktora Burslusu, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, kosebhr@hotmail.com ORCID: 0000-0001-5204-7271

Doç. Dr. Ayça Eminoğlu - Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, aeminoglu@ktu.edu.tr ORCID: 0000-0001- 6925-7339

Bölüm 6
ORTA DOĞU BÖLGESİNİN GÜVENLİK MİMARİSİNE YÖNELİK SİSTEMSEL BİR YAKLAŞIM

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Izol - Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ramazanizol@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0003-2028-3477

Serdar Sari - Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 8erdar8ari@gmail.com ORCID: 0000-0003-3478-3800

Bölüm 7
AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (AGİT)'NIN DEĞİŞEN GÜVENLİK ANLAYIŞI

Dr. Öğr. Üyesi Pelin Aliyev - Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, pelin.aliyev@hku.edu.tr ORCID: 0000-0003-2466-2132

Bölüm 8
ULUSLARARASI KIZILHAÇ KOMİTESİ'NİN OTONOM SİLAH SİSTEMLERİNE YAKLAŞIMI

Arş. Gör. Selin Erkul - Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, selinerkul@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0003-3537-6908

Bölüm 9
İRAN DIŞ POLİTİKASI VE ONTOLOJİK GÜVENLİK ANLAYIŞI

Arş. Gör. Murat Cingöz - Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, mcingoz@atu.edu.tr ORCID: 0000-0001-5995-8713

Bölüm 10
YENİ BİR GÜVENLİK PAKTI: AUKUS

Arş. Gör. Özge Çetiner - Çağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ozgecetiner@cag.edu.tr ORCID:0000-0002-4243-2624.

Bölüm 11
ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA NATO: CAYDIRICILIK STRATEJİSİNDEN KORUMA SORUMLULUĞU STRATEJİSİNE DÖNÜŞÜM

Nursena Yaşar - Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, YÖK 100/2000 Öncelikli Alanlar, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Bursiyeri, nursenayasarun@gmail.com ORCID: 0000-0001-8859-0110

Bölüm 12
GELENEKSEL GÜVENLİKTEN YENİ GÜVENLİĞE: AVRUPA BİRLİĞİ

İsmail Utku Cantürk - Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, utkcntrk@hotmail.com ORCID: 0000-0003-3575-6468

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM YAZARLARI ..... **iii**
ÖN SÖZ ..... **xiii**

Bölüm 1
ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE GÜVENLİK ÜZERİNE TARİHSEL VE NEDENSEL BİR ANALİZ **1**
Hayati Aktaş

Giriş 1
1. Güvenlik Üzerine Kısa Bir Analiz 3
2. Uluslararası Örgütler Üzerine Tarihsel ve Nedensel Bir Analiz 7
2.1. Milletler Cemiyeti 8
2.2. Birleşmiş Milletler 9
2.3. NATO 12
2.4. Varşova Paktı 13
2.5. Avrupa Birliği 15
2.6. Afrika Birliği 18
2.7. Güneydoğu Asya Uluslar Birliği 20
2.8. İslam İş Birliği Teşkilatı 22
2.9. Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı 23
2.10. Şanghay İş Birliği Teşkilatı 26
Sonuç 28
Kaynakça 29

Bölüm 2
ULUSLARARASI SİSTEMİN DÖNÜŞÜMÜNDE SİBER GÜVENLİK VE SİBER TERÖRİZMİN TARTIŞILMASI **33**
Vahit Güntay

Giriş 33
1. Siber Alanda Güvenlik ve Savaş Kavramları 35

2. Siber Güvenlik ve Dış Politikada Caydırıcılık 39
3. Siber Politika Kavramını Tartışmak 43
3.1. Siber Güvenlik Alanında Strateji Oluşturabilmek 46
3.2. Uluslararası Sistemin Geleceğini Siber Alanda Düşünmek 49
4. Siber Savaş ve Siber Terörizm 51
4.1. Siber Savaş 52
4.2. Siber Terörizm 58
Sonuç 60
Kaynakça 62

Bölüm 3
UZAY GÜVENLİĞİ MESELESİ VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN ROLÜ 67
Aybüke İnan Şimşek - Senem Atvur

Giriş 67
1. Uzay Güvenliği 69
1.1. Güvenlik İçin Uzay 70
1.2. Uzayda Güvenlik 73
1.3. Uzaydan Gelebilecek Tehlikelere Karşı Güvenlik 76
2. Uzay Güvenliği ve Uluslararası Örgütler 78
2.1. Dış Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanımı Komitesi (*Committee on Peaceful Uses of Outer Space-COPUOS*) 79
2.2. BM Silahsızlanma Konferansı (*Conference on Disarmament-CD*) 83
2.3. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (*International Telecommunication Union-ITU*) 87
2.4. Uluslararası Standardizasyon Örgütü *(International Stardadization Organization-ISO)* 88
3. Uluslararası Uzay Güvenliği Rejimi ve Önündeki Engeller 89
Sonuç 92
Kaynakça 93

Bölüm 4
ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE GÜVENLİĞİN GÜNDEMİ: ASKERİ VE ÇEVRESEL SEKTÖRLER BAĞLAMINDA BİR ANALİZ 99
İsmail Utku Cantürk - Ceren Uysal Oğuz

Giriş 99
1. Uluslararası Örgütlerin Güvenliğin Sektörlerindeki Rolü 100
1.1. Askeri Güvenlik 100
1.1.1. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü 101
1.1.2. Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü 106
1.1.3. AUKUS Güvenlik Paktı 109
1.2. Çevresel Güvenlik 113
1.2.1. Birleşmiş Milletler ve Çevresel Güvenlik 116
1.2.2. Avrupa Birliği ve Çevresel Güvenlik 121
Sonuç 124
Kaynakça 125

Bölüm 5
TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BARIŞ VE GÜVENLİĞE BAKIŞI 131
Bahar Köse - Ayça Eminoğlu

Giriş 131
1. Toplumsal Cinsiyet, Barış ve Güvenlik 133
2. Kadınların Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkısı 138
2.1. Uluslararası Barış ve Güvenliğin Göz Ardı Edilen Aktörleri Olarak Kadınlar 138
2.2. Kadınların Barış ve Güvenlik Süreçlerine Katılımının Çıktıları 141
3. Birleşmiş Milletler'in Kadınları Barış ve Güvenlik Gündemine Dâhil Etme Çabaları 146
3.1. Tarihsel Süreçte Birleşmiş Milletlerin Toplumsal Cinsiyete Bakışı 146
3.2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Kararları 151
Sonuç 157
Kaynakça 160

Bölüm 6
ORTA DOĞU BÖLGESİNİN GÜVENLİK MİMARİSİNE YÖNELİK SİSTEMSEL BİR YAKLAŞIM 165
Ramazan Izol - Serdar Sari

Giriş 165
1. Orta Doğu'ya Sistemsel Bakış 167
2. Sykes-Picot Düzeni ve Egemen Birer Devlet Olma Yolundaki Devletler 170
3. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Orta Doğu: Sistemik Med Cezir 177
4. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Orta Doğu Güvenliği: Uluslararası Konjonktürün Ağırlığı 184
5. Arap Baharı Sonrası: Rekabet Çatışma ve İstikrarsızlık 186
Sonuç 191
Kaynakça 193

Bölüm 7
AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (AGİT)'NIN DEĞİŞEN GÜVENLİK ANLAYIŞI 197
Pelin Aliyev

Giriş 197
1. AGİT'in Tarihsel Gelişimi 198
1.1. Soğuk Savaş Döneminde AGİT 198
1.2. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde AGİT 207
2. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde AGİT'in Güvenlik Anlayışı 220
2.1. Siyasi-Askeri Boyut 223
2.2. Ekonomik ve Çevresel Boyut 227
2.3. İnsani Boyut 229
2.4. Diğer 234
Sonuç 236
Kaynakça 237

Bölüm 8
ULUSLARARASI KIZILHAÇ KOMİTESİ'NİN OTONOM SİLAH SİSTEMLERİNE YAKLAŞIMI 241
Selin Erkul

Giriş 241
1. Uluslararası İnsancıl Hukuk ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi İlişkisi 243
2. Güvenlik Tehdidi Olarak Otonom Silah Sistemleri 248
3. Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin Otonom Silah Tanımı 250
4. Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin Yaklaşımı 251
Sonuç 256
Kaynakça 258

Bölüm 9
İRAN DIŞ POLİTİKASI VE ONTOLOJİK GÜVENLİK ANLAYIŞI 261
Murat Cingöz

Giriş 261
1. İran Dış Politikasını Sınıflandırmanın Zorlukları 263
2. Ontolojik Güvenlik Teorisi 265
3. İran İslam Cumhuriyeti Dış Politikası ve OGT 270
3.1. Devrimci Kimliğin İnşası ve Devrimin Kurumsallaşma Süreci 273
3.2. Devrimci Anarşik Yapı ve İran'ın Ontolojik Güvenlik Arayışı 278
3.3. Savaş Sonrası Dönem 285
Sonuç 291
Kaynakça 293

Bölüm 10
YENİ BİR GÜVENLİK PAKTI: AUKUS 299
Özge Çetiner

Giriş 299
1. Stratejik Ortaklık Girişimi Olarak AUKUS 300
2. Çin ile İlişkiler Açısından AUKUS 307

3. Avrupa Birliği ile İlişkiler Açısından AUKUS.....310
Sonuç.....313
Kaynakça.....315

Bölüm 11
ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN SAĞLANMASINDA NATO: CAYDIRICILIK STRATEJİSİNDEN KORUMA SORUMLULUĞU STRATEJİSİNE DÖNÜŞÜM.....317
Nursena Yaşar

Giriş.....317
1. Uluslararası Güvenlik ve NATO.....319
2. Kuruluşundan Soğuk Savaş'ın Bitimine Kadar NATO.....322
2.1. Soğuk Savaş Döneminde NATO Stratejileri.....325
3. NATO'nun Değişim ve Dönüşümü.....331
4. Soğuk Savaş Sonrasında NATO'nun Rolü.....334
Sonuç.....340
Kaynakça.....340

Bölüm 12
GELENEKSEL GÜVENLİKTEN YENİ GÜVENLİĞE: AVRUPA BİRLİĞİ 343
İsmail Utku Cantürk

Giriş.....343
1. Soğuk Savaş Sürecinde Avrupa Birliği'nin Güvenlik Algısı.....348
2. Avrupa Birliği ve Yeni Güvenlik.....353
2.1. Avrupa Birliği ve Enerji Güvenliği.....358
2.2. Avrupa Birliği ve Uluslararası Göç.....365
2.3. Avrupa Birliği ve Uluslararası Terörizm.....371
2.4. Avrupa Birliği ve Siber Güvenlik.....376
Sonuç.....383
Kaynakça.....385

YAZARLAR HAKKINDA 395